

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-49>

УДК 336.7:335.01(477)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FUNCTIONING OF THE FINANCIAL SECTOR OF UKRAINE UNDER CONDITIONS OF MARITIME

Чернишова Ольга Борисівна

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5781-8044>

Чорновол Алла Олегівна

доктор економічних наук, доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5155-7317>

Мирончук Вікторія Михайлівна

кандидат економічних наук,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1720-4558>

Chernyshova Olga

Odessa Trade and Economic Vocational College
of Kyiv National University of Trade and Economics

Chornovol Alla

Chernivtsi Institute of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics

Myronchuk Viktoriia

Vinnitsia Educational and Research Institute of Economics
of West Ukrainian National University

У науковій статті визначено правила, яким підпорядковувався фінансовий сектор з перших днів війни. Ці правила були визначені відповідною постановою Національного банку України. Встановлено перелік обмежень, які накладались на фінансову сферу, зокрема в частині зняття готівкових коштів з розрахункових рахунків та призупинення діяльності валютного ринку. Досліджено новий порядок бланкового рефінансування банків. Наведено рішення для підтримки ліквідності банківської системи. Визначено фактори, які дозволили уряду забезпечити фінансування всіх своїх зобов'язань. Досліджено оцінку Міжнародного валютного фонду вжитих заходів в Україні для підтримки фінансового сектору. Проаналізовано діяльність фондового ринку у рамках встановлених обмежень. Визначено оцінку, надану Національним банком України щодо ефективності вжитих заходів в перший місяць воєнного стану. Досліджено динаміку зміни коштів на рахунках фізичних та юридичних осіб. Визначено тенденції по зміні обсягів отриманих кредитів фізичними особами та суб'єктами господарювання у розрізі державних, приватних, іноземних банків та ПриватБанку. Виокремлено обмеження валютного ринку, які були послаблені на фоні стабілізації ситуації в фінансовому секторі. Досліджено вплив воєнного стану на страхові компанії та надавачів небанківських фінансових послуг. Вивчено заходи, які рекомендовані Національним банком України для підтримки стабільності їх діяльності.

Ключові слова: фінансовий сектор, воєнний стан, валютний ринок, обмеження, бланкове рефінансування, страхові компанії.

The imposition of martial law in Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation was a significant shock for the whole country. Not for the first time, the question arose how to ensure the functioning of the state and the full implementation of all its tasks. Given one of the key roles of the financial sector to ensure the viability of the state, this area is perhaps the first in which changes have been made that meet the new conditions of activity. Therefore, the need to analyze the adopted changes along with the assessment of their effectiveness, as well as to identify the main prohibitions and concessions of the key regulator of the financial sector determine the high relevance of research. The scientific article defines the rules to which the financial sector has been subject since the first days of the war. These rules were determined by the relevant resolution of the National Bank of Ukraine. A list of restrictions imposed on the financial sector, in particular in the withdrawal of cash from current accounts and the suspension of the foreign exchange market. A new procedure for blank refinancing of banks has been studied. Solutions to support the liquidity of the banking system are presented. The factors that allowed the government to secure the financing of all its obligations have been identified. The International Monetary Fund's assessment of the measures taken in Ukraine to support the financial sector has been studied. The activity of the stock market within the established restrictions is analyzed. The assessment provided by the National Bank of Ukraine on the effectiveness of measures taken in the first month of martial law is determined. The dynamics of changes in funds on the accounts of individuals and legal entities is studied. Trends in changes in the volume of loans received by individuals and businesses in terms of public, private, foreign banks and PrivatBank have been identified. The limitations of the foreign exchange market, which were weakened against the background of stabilizing the situation in the financial sector, are highlighted. The impact of martial law on insurance companies and non-bank financial service providers has been studied. The measures recommended by the National Bank of Ukraine to maintain the stability of their activities have been studied.

Keywords: financial sector, martial law, foreign exchange market, restrictions, blank refinancing, insurance companies.

Постановка проблеми. Правила функціонування ринкової економіки, яка є переважачим типом економіки у всьому цивілізованому світі сформовані протягом не одного десятиліття і є звичними та добре відомими всім її суб'єктам. Учасники економічних відносин чітко володіють інформацією про функції та обов'язки ключових регуляторів ринку, ролі посередників на ньому та конкретно можуть сформулювати своє місце в межах ринку. Проте в умовах, коли звичний порядок функціонування ринку піддається впливу з боку зовнішніх та внутрішніх факторів, економіка повинна швидко змінювати правила діяльності, щоб забезпечити свою життєздатність.

Так, на початку 2022 року економіка України перебувала на етапі відновлення від кризових явищ, пов'язаних із запровадженням карантину через поширення корона вірусної інфекції COVID-19, а також намагалась відновити роботу фінансового сектору, розвиток якого був сповільнений негативним впливом глобалізації. Окрім того, значні зусилля були спрямовані на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, як основи успішного розвитку економіки країни. Проте, 24 лютого поточного року, в результаті збройної агресії російської федерації, Указом Президента в Україні було введено воєнний стан [1]. Цього ж дня, Торгово-промислова палата України підтвердила, що обставини, в яких опинилась Україна, починаючи з 24 лютого і до офіційного закінчення воєнного стану, є надзвичайними та невідворотними, тобто підпадають під визначення форс-мажорних [2]. Багато громадян були змушені покинути

свої домівки, значна частина людей виїхала за кордон, проте багато хто з підприємців залишився в Україні та продовжив свою господарську діяльність. У таких умовах, звична система функціонування країни була в один момент зруйнована і виникла необхідність оперативного внесення змін для відновлення її життєздатності. Фінансовий сектор, як ключова ланка економіки країни, одним із перших піддався запровадженням низки змін. Відтак, вже з першого дня стало очевидним, що правила його функціонування будуть значно скориговані у напрямку до адаптації під нові реалії. В результаті цього, об'єктивно виникає необхідність дослідження нових правил функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану, що зумовлює високу актуальність наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри новизну напрямку дослідження, розкриття особливостей діяльності фінансового сектору України в умовах воєнного стану вже набуло значного поширення серед аналітиків, експертів, урядовців та на офіційних сайтах органів державної влади, зокрема Національного банку України (НБУ) [3; 4] та Міністерства фінансів України [5]. Вагомий вклад у розгляд порядку функціонування фінансового сектору сьогодні був здійснений Діденко С. [6]. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні в період з 1 по 15 квітня 2022 року був здійснений експертами Національного інституту стратегічних досліджень [7]. Окрім того, дослідження функціонування фінансового сектору в умовах воєнного стану набуло значного поши-

рення на різноманітних інформаційних порталах, серед них: Вокс Україна [8], Finbalance [9], Forinsurer [10] та інші.

Мета статті – полягає у дослідженні особливостей функціонування фінансового сектору України після запровадження воєнного стану, кризь визначення основних досягнень та проблем, якими його функціонування супроводжується.

Виклад основного матеріалу. Паралельно із запровадженням воєнного стану в Україні, НБУ було прийнято Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24 лютого 2022 року [11]. Цим документом почався принципово інший порядок діяльності фінансової системи в нових умовах. Зокрема, встановлено, що на банки покладено обов'язок забезпечувати безперебійну роботу всіх відділень, за умови, що відсутня загроза життю та здоров'ю людей. Окрім того, банки повинні забезпечити вільний доступ клієнтів до сейфових скриньок. Обмеження на безготівкові рахунки не накладаються, а банкомати безперебійно підкріплюються готівковими коштами, в тому числі через безпосередню підтримку НБУ.

Для підтримки банківської системи НБУ розроблено механізм бланкового рефінансування банківських установ для підтримки їх ліквідності. Суть нового механізму полягає у скасуванні обмежень рефінансування по сумі і по терміну, а також додаванні можливості його продовження ще на один рік.

Поруч із цим було введено ряд обмежень. Для отримання контролю над панічними настроями населення та бізнесу щодо негайного вилучення з банківської системи готівкових коштів, одним із перших кроків НБУ стало встановлення обмежень на готівкові операції, в частині запровадження лімітів на зняття готівки з рахунків клієнтів у розмірі не більше ніж 100 тисяч гривень в день. Окрім того, з 24 лютого 2022 року тимчасово призупинив свою роботу валютний ринок, крім операцій по обміну валюти на гривню. Було зафіксовано офіційний курс валют на цю ж дату та заборонено видачу іноземної валюти з рахунків клієнтів, крім тих підприємств, на які покладался обов'язок по виконанню мобілізаційних планів. Транскордонні валютні платежі були заборонені введенням мораторію. І хоча безготівкові операції проводились в звичному режимі, емісія, обіг електронних грошей та поповнення електронних гаманців також було зупинено. Всі вищевказані дії, мали на меті забезпечити безперебійне та надійне функці-

онування фінансової системи України, поруч із створенням необхідних умов для повноцінної діяльності Збройних Сил України (ЗСУ) та функціонування об'єктів критичної інфраструктури.

Згідно проміжного звіту щодо функціонування фінансового сектору України після запровадження воєнного стану, опублікованого НБУ 3 березня, отримуємо інформацію, що в період 24 до 28 лютого обсяг коштів, наявних на рахунках населення збільшився. Причиною цього слугувало надходження на рахунки регулярних виплат, у тому числі заробітних плат [4]. Окрім того, НБУ вдалось призупинити відтік депозитів, за рахунок безперебійної роботи системи безготівкових розрахунків. В свою чергу безперебійність роботи системи вдалось зберегти за рахунок наявності у банків великого запасу високоліквідних активів, якими за потреби можна покрити їх зобов'язання за строковими вкладками населення навіть у таких складних умовах.

Додатковим підтримуючим фактором для банківської системи є запроваджене ще в перший день воєнного стану бланкове рефінансування, яким станом на 3 березня скористались 29 банків. При цьому загальний обсяг заборгованості банків за таким рефінансуванням становив 20,2 млрд. грн., що становить менше 3% депозитних вкладень [4].

Маючи на меті подальшу підтримку ліквідності банківської системи, Правлінням НБУ було прийнято наступні рішення:

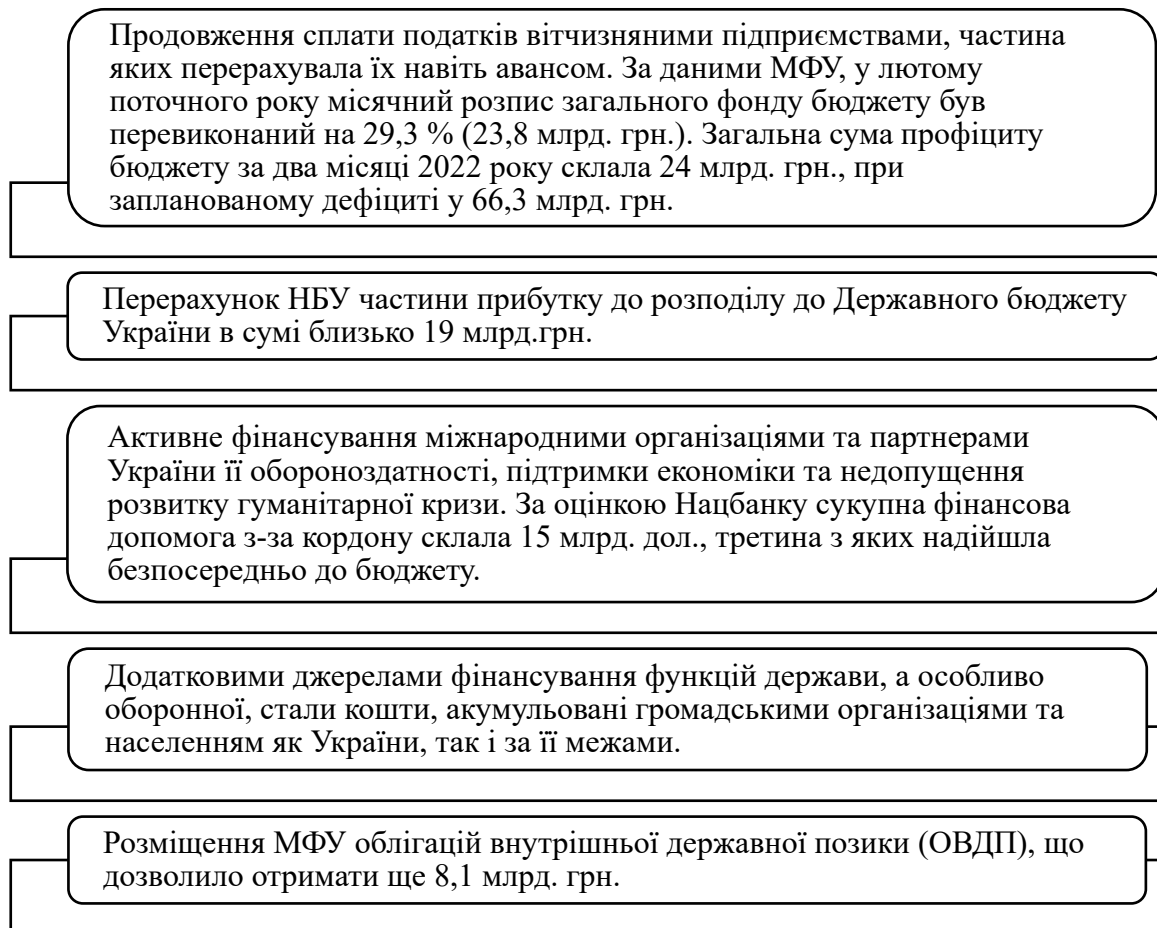
1. Припинити проведення тендерів по розміщенню депозитних сертифікатів терміном на 14 днів.

2. Тендери по рефінансуванню оголошувати залежно від напрямку розвитку ситуації в країні.

3. Збільшення нормативів обов'язкового резервування, проведене у лютому 2022 року скасувати.

Створення умов для безперебійного здійснення Урядом всіх необхідних платежів було забезпечено за рахунок активної роботи вітчизняної економіки, за підтримки міжнародних організацій, органів державної влади та населення України, а саме (рис. 1):

НБУ обговорив з Міжнародним валютним фондом (МВФ) заходи, які вижиті в Україні для підтримки економіки та стабілізації фінансового сектору України. В свою чергу, експерти фонду позитивно оцінили вжиті НБУ заходи. З метою підтримки резерву стійкості вітчизняної економіки, представники від України звернулись до МВФ із прохан-

Рис. 1. Фактори, які дозволили забезпечити фінансування Урядом України всіх його зобов'язань

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

ням ініціювати виділення Україні додаткових фінансових ресурсів у рамках програми Rapid Financing Instrument, (RFI) [12]. Згідно даної програми передбачена допомога економіці країн, які опинились у форм-мажорних обставинах, зокрема і у воєнних конфліктах. На момент проведення наукового дослідження кошти виділені не були, проте продовжуються активні обговорення щодо можливостей здійснення цього ближчим часом.

Станом на кінець березня, що дорівнює 5 тижню війни, ринок ОВДП продовжив працювати із значними обмеженнями. Виключення становило лише обіг військових ОВДП. При цьому за рішенням МФУ їх початкова структура була змінена. До короткострокових ОВДП терміном погашення 2 місяці та 1 рік, було додатково емітовано військові облігації, терміном погашення 6 місяців та від 1 до 1,3 року. Дохідність їх варіюється від 10 до 11 % залежно від терміну погашення. У структурі ОВДП, розміщених у березні місяці, найбільше

було розміщено короткострокових облігацій терміном погашення 2 місяці –38,8%, та терміном погашення 1 рік та 3 місяці – 5,0%, а найменше облігацій з 6-ти місячним терміном обігу – 1,4%. Загальна сума всіх облігацій емітованих у березні склала 49,7 млрд грн [13].

За оцінками НБУ банківський сектор станом на кінець березня працює в стабільних умовах і є повністю ліквідним. У банків наявні значні резерви гривні та іноземної валюти. Наявні кошти на розрахункових рахунках фізичних осіб за місяць зросли на 16% , що в умовах воєнного стану є вкрай позитивним, так як свідчить про відсутність значного вилучення коштів із банківської системи. Поступово знімаються обмеження накладені НБУ на операції із зняттям готівкових коштів з розрахункових рахунків, безготівкові операції далі відбуваються без будь-яких обмежень. Проте валютний ринок далі перебуває у стані застою, так як працює лише на підтримку стратегічно важливого імпорту [13].

Керуючись метою запобігання виведення капіталу за кордон і попередження формування дисбалансів у макроекономічному середовищі, з 4 квітня зменшено граничні терміни розрахунків за експортно-імпортними контрактами з 365 календарних днів до 90.

Окрім того, 12 квітня НБУ прийнято рішення про другу чергу випуску військових ОВДП загальним обсягом 20 млрд. грн. Таким чином, сукупна вартість всіх військових ОВДП склала близько 40 млрд грн, що еквівалентно 2,6% видатків Державного бюджету України на запланованих на поточний рік.

Вагомим кроком по послабленню наявних обмежень валютного ринку, який був реалізований 14 квітня, є скасування обмежень на продаж банками іноземної валюти громадянам. При цьому купівля та продаж валюти вітчизняними банками не повинна відхилитися від офіційного курсу НБУ більше ніж на 10% [7]. Цей крок дозволить знизити рівень спекулювання на обмінних операціях і, як наслідок, зменшить наявні ризики для громадян. Окрім того, було дозволено громадянам знімати валютні кошти зі своїх рахунків, але на суму не більше як 30000 в гривневому еквіваленті.

Стабілізація ситуації на фінансовому ринку також дозволила з середини квітня відтермінувати частоту проведення тендерів по рефінансуванню банків від щоденної до одного разу на тиждень. Це стало можливим і за рахунок того, що загальна ліквідність банків зросла на суму більше 50 млрд. грн, що становить третину ліквідності у довоєнний час. Такий стан речей дозволяє банкам повноцінно виконувати майже всі свої функції, зокрема й кредитну (рис. 2).

При побудові рис. 2 встановлено грудень 2020 року як шаблонний місяць, в якому обсяги кредитування прийнято за 100%. Таким чином, із наведеного рисунку можемо побачити, що обсяг кредитування суб'єктів господарювання за 1 квартал 2022 року зріс на 4,8%. Найвищі темпи гривневого кредитування суб'єктів господарювання забезпечували державні банки – понад 10% за квартал. Чисті гривневі кредити демонстрували зростання у січні-лютому 2022 року, проте у березні темпи зростання сповільнились. В загальному за квартал обсяг наданих фізичним особам кредитів практично не змінився, а в річному розрахунку взагалі зріс на 30,1%.

На жаль, у поточних умовах не всі позичальники мають змогу вносити регулярні пла-

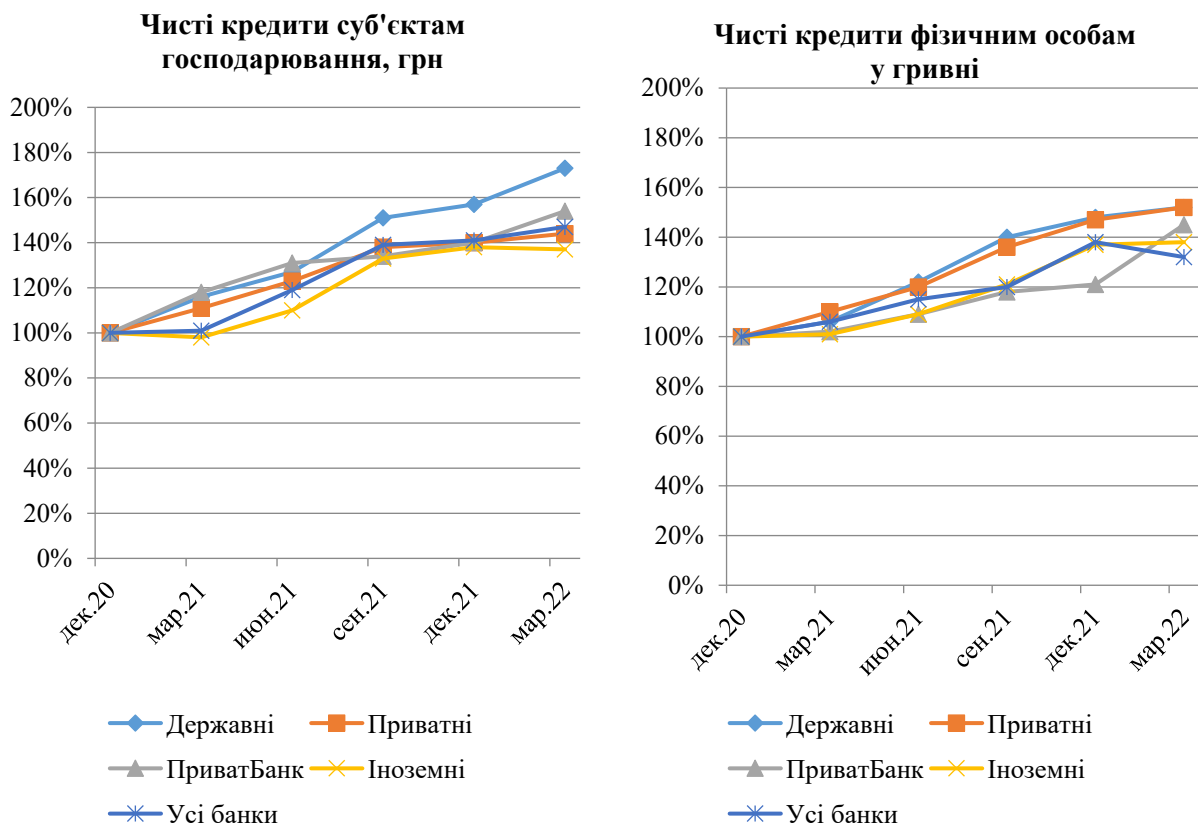

Рис. 2. Динаміка зміни обсягів чистих кредитів фізичним та юридичним особам

Джерело: розроблено авторами на основі [9]

тежі по отриманих позиках. Для такої категорії позичальників банками було запроваджено «кредитні канікули» – період, за який дозволяється не сплачувати тіло кредиту та нараховані на нього відсотки, а також скасовується нарахування штрафних санкцій за прострочення платежів та пені.

З урахуванням того, що на даний момент спрогнозувати, яка частка клієнтів зможе повернутися до нормального обслуговування отриманих кредитів, очевидним стає те, що ключовим фактором впливу на фінансовий стан банків, а отже і на стабільність фінансового сектору України загалом, буде реалізація кредитного ризику. Його реалізація може значно зменшити наявний капітал банківських установ. Відтак, для регулювання ситуації, НБУ прийняв рішення тимчасово не застосовувати до банків заходів впливу в разі не дотримання вимог щодо наявного капіталу та показників ліквідності на період дії правового режиму воєнного стану. Більше того, навіть після його завершення надасть банкам перехідний період для відновлення фінансової стійкості.

З іншого боку, занепокоєння починає викликати ситуація із коштами, наявними на розрахункових рахунках суб'єктів господарювання. Так, якщо за даними Нацбанку обсяг гривневих коштів фізичних осіб у підсумку за 1 квартал збільшився на 10,8%, чим забезпечилась половина номінального приросту гривневих коштів, ситуація з юридичними особами дещо гірша. Зокрема, кошти суб'єктів господарювання в національній валюті за січень-березень 2022 року зменшились на 13,1%, через виведення коштів з усіх груп банків. Обсяг валютних коштів бізнесу у перерахунку на доларовий еквівалент знизився на 10,6%.

Найсуттєвіше вилучення коштів спостерігалось протягом перших 2 тижнів війни. Основними напрямками витрачання коштів були заробітна плата та погашення податкових зобов'язань. Очікується, що через припинення роботи багатьма підприємствами, надходження на їхні рахунки і надалі будуть помірними. Проте, багато суб'єктів господарювання наголошують, що і надалі планують виплачувати заробітну плату працівників, що в свою чергу, впливатиме на ще більше зниження наявних у розпорядженні підприємств коштів.

Запровадження воєнного стану значно вплинуло на таких учасників фінансового сектору України, як страхові компанії та надавачі небанківських фінансових послуг. Відтак, для надання їм підтримки НБУ вирішив на період

воєнного стану не проводити інспекційні перевірки таких установ. Окрім того, Нацбанк спільно із фіскальною службою проводить консультації щодо можливостей не застосування до страховиків штрафних санкцій за використання ними копій документів, які є підтвердженням реалізації страхового випадку.

Поруч із цим, Центральним банком рекомендовано страховикам спростити процес врегулювання випадків, які підпадають під ознаки страхових. Зокрема, використовуючи для цього документи в електронній формі, копії документів, у разі ускладнення умов отримання оригіналів, а також інші можливі шляхи віддаленого врегулювання страхового випадку. Це дозволить на максимальному рівні зберегти страховий захист страхувальників за всіма видами страхування та типами учасників процесу страхування [10].

У зв'язку із наявними обмеженнями на валютному ринку України, страховим компаніям рекомендується провести переговори з іноземними брокерами та перестраховиками для відтермінування строків платежів до моменту зняття наявних обмежень.

У відкритому листі до іноземних перестраховиків НБУ закликав виявити підтримку вітчизняним страховикам шляхом відстрочення сплати платежів за наявними договорами перестраховування поруч із продовженням надання перехресного захисту навіть попри закінчення строку дії такого договору [10].

Наразі війна продовжується. Воєнний стан запроваджений в Україні до 23 серпня 2022 року. В таких умовах, НБУ наголошує на важливості розуміння того, в якому стані перебувають банки на поточний момент. Тож в подальшому регулятор очікує, що банки продовжуватимуть у звичному порядку відображати якість своїх активів, і що ці дані будуть максимально відповідати дійсності. Адаптивність, висока ефективність та стійкість банківської системи – це кропітка робота останніх років, завдяки якій зараз ми маємо можливість підтримувати стійкі позиції на «фінансовому фронті».

Висновки. У результаті проведеного аналізу функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану, встановлено, що завдяки вжитим заходам НБУ вдалось підтримати стабільність його діяльності. Зокрема, прийнятою постановою Нацбанку гарантувалась робота всіх відділень банків, якщо немає загрози життю та здоров'ю їх працівників. Окрім того забезпечувалось безперервне підкріплення готівкою банків, вільний

доступ до сейфів, необмеженість безготівкових операцій тощо.

Для підтримки ліквідності та платоспроможності банків НБУ розроблено механізм бланкового рефінансування, який з моменту запровадження воєнного стану реалізовувався щоденно. Після стабілізації ситуації тендери на проведення рефінансування почали проводитись один раз в тиждень.

Панічні настрої населення щодо вилучення готівкових коштів із своїх розрахункових рахунків втілились у запровадження обмежень на їх зняття в межах 100000 грн. на добу. Поруч із цим, практично повністю припинив роботу валютний ринок. Виключенням був обмін іноземної валюти на гривню.

Проте, попри вкрай негативні наслідки впливу воєнного стану на всі сфери життя країни, обсяги надходження коштів на рахунки в перші тижні війни мали позитивну динаміку. Більше того, встановлено, що значна частина суб'єктів господарювання попри складні умови продовжила роботу, що означає збере-

ження надходження коштів на розрахункові рахунки їх власників, і як наслідок отримання можливості виплачувати заробітні плати та сплачувати податки.

Фондовий ринок, починаючи з 24 лютого, продовжив роботу лише в напрямках емісії та обслуговування військових ОВДП, які випускались двома чергами на загальну суму 40 млрд. грн.

В особливо складних умовах опинились страхові компанії, які пов'язані безпосередньо із перерахунками коштів за кордон через міжнародні контракти перестраховування. Нацбанк у своєму відкритому листі висловив прохання до міжнародних партнерів відтермінувати платежі та продовжити виконувати взяті на себе перестрахові зобов'язання.

Незважаючи на важкі зовнішні умови, запас стабільності у фінансовому секторі все ще є. Уряд за підтримки міжнародних інституцій робить все можливе, щоб така ситуація збереглась і надалі. Питання залишається лише за тривалістю воєнного стану та географією поширення військових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. Юридична Газета Online. 2022. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyini-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>
3. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. Національний банк України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini>
4. Стан фінансового сектору України та заходів НБУ з підтримки його безперебійного функціонування в умовах воєнного стану. Національний банк України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/stan-finansovogo-sektoru-ukrayini-ta-zahodi-nbu-z-pidtrimki-yogo-bezperedbiynogo-funktsionuvannya-v-umovah-voennogo-stanu>
5. Військовий стан: що відбувається з банками та держфінансами в Україні. Міністерство фінансів України. 2022. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/voennoe-polozhenie-cho-proishodit-s-bankami-i-gosfinansami-v-ukraine/>
6. Діденко С. В умовах воєнного стану: функціонування фінансового сектору сьогодні. UA News. 2022. URL: <https://ua.news/ua/v-uslovyah-voennogo-polozheniya-funktsionuvannya-fynansovogo-sektora-segodnya/>
7. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (01-15.04.2022). Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrimky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennoho>
8. Петрик О. Як національний банк допомагає здобувати перемогу. Вокс Україна. 2022. URL: <https://voxukraine.org/yak-natsionalnyj-bank-dopomagaye-zdobuvaty-peremogu/>
9. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни. Finbalance. 2022. URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukraini-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel>
10. Стан фінансово-страхового сектору України та заходи НБУ щодо підтримки роботи у воєнний час. Forinsurer. 2022. URL: <https://forinsurer.com/news/22/03/03/40979>
11. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова НБУ від 24 лютого 2022 року №18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
12. НБУ обговорив з МВФ різні варіанти підтримки економіки та фінансового сектору України. Укрінформ. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3414749-nbu-obgovore-z-mvf-varianti-pidtrimki-ekonomiki-ta-finansovogo-sektoru-ukraini.html>

13. Як працює фінансовий ринок України в умовах війни. OTP Capital. 2022. URL: <https://www.otpcapital.com.ua/2022/03/31/yak-pratsyuue-finansoviy-rynok-ukrayiny-v-umovah-vijny-prodovzhennya-den-36-j/>

REFERENCES:

1. Pro vvedennja vojennoho stanu v Ukrajinі: Ukaz Prezydenta Ukrajinі № 64/2022 vid 24 ljutogho 2022 roku [On the imposition of martial law in Ukraine. Decree of the President of Ukraine № 64/2022 of February 24, 2022]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Klymenko M. (2022) Buhghalterskyj oblik pid chas vijny: shho bude zi zvitnistju ta jak optymizuvaty podatky. Jurydychna Ghazeta Online [Accounting during the war: what will happen to reporting and how to optimize taxes. Legal Newspaper Online]. Available at: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/buhghalterskiy-oblik-pid-chas-viyini-shcho-bude-zi-zvitnistju-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>
3. Pro robotu bankivskoj systemy ta valjutnoho rynku z 24 ljutogho 2022 roku v umovakh vojennoho stanu po vsij terytoriji Ukrajinі. Nacionalnyj bank Ukrajinі (2022) [On the work of the banking system and the foreign exchange market from February 24, 2022 under martial law throughout Ukraine. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valjutnogo-rynku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-vojennoho-stanu-po-vsij-teritoriji-ukrayini>
4. Stan finansovogho sektoru Ukrajinі ta zakhodiv NBU z pidtrymky jogho bezperebijnogho funkcionuvannja v umovakh vojennoho stanu. Nacionalnyj bank Ukrajinі (2022) [The state of the financial sector of Ukraine and the NBU's measures to support its smooth functioning under martial law. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/stan-finansovogo-sektoru-ukrayini-ta-zahodi-nbu-z-pidtrimki-yogo-bezperebiynogo-funktsionuvannya-v-umovah-vojennoho-stanu>
5. Vijskovyj stan: shho vidbuvajetsja z bankamy ta derzhfinansamy v Ukrajinі. Ministerstvo finansiv Ukrajinі. (2022) [Martial law: what is happening with banks and public finances in Ukraine. Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/voennoe-polozhenie-cto-proishodit-s-bankami-i-gosfinansami-v-ukraine/>
6. Didenko S. (2022) V umovakh vojennoho stanu: funkcionuvannja finansovogho sektoru sjoghodni. UA News [Under martial law: the functioning of the financial sector today. UA News]. Available at: <https://ua.news/ua/v-uslovyyah-voennogo-polozheniya-funktsionirovanye-fynansovogo-sektora-segodnya/>
7. Oghljad instrumentiv pidtrymky finansovoi stijkosti v umovakh vojennoho stanu v Ukrajinі (01-15.04.2022). Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj (2022) [Review of instruments for maintaining financial stability in the martial law in Ukraine (01-15.04.2022). National Institute for Strategic Studies]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoi-stijkosti-v-umovakh-vojennoho>
8. Petryk O. Jak nacionalnyj bank dopomaghaje zdobuvaty peremoghu. Voks Ukrajinі (2022) [How the National Bank helps to win. Vox Ukraine]. Available at: <https://voxukraine.org/yak-natsionalnyj-bank-dopomagaye-zdobuvaty-peremogu/>
9. NBU pro finansovij stan bankivskoj systemy pid chas vijny. Finbalance (2022) [NBU on the financial condition of the banking system during the war. Finbalance]. Available at: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-vynnu-zumila-zbilshiti-depozitny-i-kreditny-portfel>
10. Stan finansovo-strakhovogho sektoru Ukrajinі ta zakhody NBU shhodo pidtrymky roboty u vojennyj chas. Forinsurer (2022) [The state of the financial and insurance sector of Ukraine and the NBU's measures to support work in wartime. Forinsurer]. Available at: <https://forinsurer.com/news/22/03/03/40979>
11. Pro robotu bankivskoj systemy v period zaprovadzhennja vojennoho stanu: Postanova NBU vid 24 ljutogho 2022 roku № 18 [On the work of the banking system during martial law: NBU Resolution of February 24, 2022 № 18]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
12. NBU obghovoryv z MVF rizni varianty pidtrymky ekonomiky ta finansovogho sektoru Ukrajinі. Ukrinform (2022) [The NBU discussed with the IMF various options for supporting Ukraine's economy and financial sector. Ukrinform]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3414749-nbu-obgovoruue-z-mvf-varianti-pidtrimki-ekonomiki-ta-finansovogo-sektoru-ukrayini.html>
13. Jak pracjuje finansovij rynek Ukrajinі v umovakh vijny. OTP Capital (2022) [How the financial market of Ukraine works in wartime. OTP Capital]. Available at: <https://www.otpcapital.com.ua/2022/03/31/yak-pratsyuue-finansoviy-rynok-ukrayiny-v-umovah-vijny-prodovzhennya-den-36-j/>